

XI.

Blandede Meddelelser.

Ved Sognepræst *John M. Møller* i Kjærum.

1.

Tingskriver Christoffer Nielsen.

Paa den østlige Hvælving i Kjærum Kirkes Skib findes der (jvfr. Magnus Petersen, *Beskrivelse og Afbildninger af Kalkmalerier*, S. 64) malet et Skjold med et Bomærke. Under Skjoldet findes et slynget Baand, hvori staar:

Christofer Nielsen 1571.

Den nævnte Mand, som vist i det anførte Aar har ladet Kirken male (jvfr. Jacob Madsens *Visitatsbog*, S. 334), levede saa ikke længe efter; i Kirkens Chor sidder der nemlig en aflang Egetræs Ramme, som nok tidligere har ligget omkring en Grav, og i hvilken der findes udskaaret (med lutter store Bogstaver):

Anno : domini : 1573 : Alle : Helgens : Dage (!) : D : erlig :
Mand : Christofer : Nelsøn : V : E : H : S : G H.

Men hvem var saa den Christoffer Nielsen, som døde 1573?

Jeg søgte længe forgjæves Oplysning derom i Archiverne i Odense og Kjøbenhavn, men jeg fik omsider Besked meget nærmere ved; jeg hørte nemlig, at Gaardejer P. Jensen i Drudgaarden i Ebberup her i Sognet havde nogle gamle Documenter liggende, og jeg fandt da blandt disse et Tingskjøde, som Christoffer Nielsen 1553 havde faaet paa en Del af den nævnte Gaard, der da havde Navn efter et Kjør, som findes tæt derved, og endnu kaldes Uglekjær.

Skjødet, som er skrevet paa Pergament, og ved hvilket der endnu hænger et af de Voxsegl, hvormed det har været forsynet, fortjener formentlig at aftrykkes, det lyder da saaledes (et Par Ord i Slutningen ere ulæselige):

Jørghen Hanssenn i bockeroppe, Herridz fogiidt i Bogherrit, Rasmus Hanssen i wolbro, Niels Knuessen i thwroppe, anders Henrikssen i blangstroppe och beind anderssen i bardløsse, Vii giøre alle witterlige met thette worth obne breff Anno Domini mdliij then mandagh nesth effther Søndagen Iudica ffor oss och mange Dandemendt flere paa bogherritz ting wor skeket beskeen mandt Christoffer nilssen y Ebedroppe, bedis [och] fek eth fwth tingswitne aff viij dannemendt, som ere Rasmus Hanssen i wolbro, lawrs lindegordt i thowroppe, anders laurssen i Kringeroppe, Jep Hanssen i mosse, jens Hwiid i gammelbo, per mortssen i bardløsse, lawrs jebbsen i norby, Hwelcke alle samdrekttelige witnede paa throe och sanding, Atti sandelige hørdit och saaiid samme dag paa for^{ne} ting, thet erlig mandt powell bangh, borrigmester i Assens, Hwelckenn ssom fram gik indenn tinge for dom, skøtte och affhende fraa lawrs jenssen borgere i malmø och hans sande arffvinge medt hans fwlde macktte breff och tiil for^{ne} Christoffer nielssenn och hans sande arffvinge saa møgiidt laadh och parth, som hand haffuer wtj then bondegaardh i ebbedroppe, som for^{ne} Christoffer nielssen nw wdibouer, ssom kallis wglekers gaardh, Med alle sine rettæ tilligelsse wdj hwsse, jourdt, agre, engh, skough, marck, wott och thurth indenn och wdenbyes y haar som thet ligger eller neffnis kandt inthet ondertagiidt, Ath nyde, bruge och beholde for

eth friith køff och skøde tiil ewindelige egendomm, och for^{ne} pouell bangh bepleckttede seg paa for^{ne} laurs jenssens [wegne] effther hans mackttebreffs lydelsse Ath frii, hemle och fwldkommelige tiilstaa for^{ne} Christoffer nelssen samme køff anparth och skøde for alle mendtz aathalle och for alle loffs rettergangh. Och wor samme egen dom wdi samme bwndegaardt lowglig lowboden iij tinng effther lantz logenn førend skøde gick Och wor thet samme mackttebreff lesth lydelig inden tinnge samme dag thette skøde gick. Thet wii saa hørdæ och saage som forskreffuit staar, thet witne wij met waare beseglinge hengendis neden for thette worth obne breff.

Af et andet Document, udstedt paa Baag Herreds Ting 24. Decbr. 1599, fremgik det endvidere, at »salig Christoffer Neelsønn, Baag Herritz thinngskriffuer, som bode y Ebberup«, i sin Tid havde givet en Mand, Rasmus Thuesønn, Pant for 250 Daler i den nævnte Gaard.

Christoffer Nielsen var altsaa Tingskriver og boede i Ebberup i den Gaard, som nu kaldes Drudgaarden (den havde i over 200 Aar Beboere af Slægten Drud), og jeg formoder, at han tillige har været Kirkeværge, Bogstaverne V : E : paa Gravrammen skulle maaske sige Kirkeværge (E saa = ecclesiæ); muligt dog ogsaa, at V skal sige Værge og E Ebberup. V kunde dog maaske ogsaa betegne Navnet paa hans Gaard (Uglekjærgaard) og E sige Ebberup. Kan nogen, som læser dette, give en bedre Forklaring, vil jeg være taknemmelig derfor; jeg er nemlig ikke rigtig tilfreds med nogen af de fremsatte Gisninger. De øvrige Bogstaver tror jeg derimod at kunne tyde med Sikkerhed, de skulle sige: hvis Sjæl Gud hafver (denne Vending findes nemlig i Assens i Indskrifter fra samme Tid).

En tyk Protokol, vist en Tingbog, som fandtes i Drudgaarden for en Del Aar siden, stammede nok fra Tingskriverens Tid, men den er desværre gaaet fuldstændig til Grunde.

2.

En Rettelse.

Wiberg nævner i sin Præstehistorie (I, 340) Knud Jacobsen som den fjerde og sidste Præst i Fangel, inden Sognet annektededes til Stenløse; men den nævnte Mand var slet ikke Præst; i Fangel Kirke ligger der nemlig en Ligsten, som har følgende Indskrift:

Her under hviler hæderlig og vellærd Mand H. Oluf Hansøn, fordum Sognepræst i Fangel, som døde 1631, oc erlig og velact Mand Knud Jacobsøn, som døde Aar 1658, med deres kiere Hustru erlig og gudfrygtig Qvinde Marren Madtsdatter, som døde Aar 16..

Knud Jacobsen var altsaa gift med Hr. Oluf Hansens Enke, som sagtens var en Datter af Præsten Nr. 2, men Præst var han ikke, og Fangel er saa 1632 blevet Annex til Stenløse, hvad jo ogsaa stemmer med Rescr. af $\frac{8}{2}$ 1632 (Danske Kirkelove, udg. af Dr. Holger Rørdam, III, S. 202, jvfr. S. 200—1).

I Fangel Kirkebog har jeg fundet, at $\frac{17}{11}$ 1667 blev begr. i Fangel »Jørgen Madsøns Hustrus Moder i Taarpet, Maren Madsdatter, ann. ætat. 90«, — muligt, at denne Kvinde var Knud Jacobsens Enke.

Paa den omtalte Ligsten findes der endvidere følgende ejendommelige Henvendelse:

De døde, som her hvile sig,
de sof i Troen hen
for dig, min Ven,
som her mon ofven staa,
se til, du kand det samme naa.

3.

Vorbasse Kirkeklokke.

Den nævnte Klokke har, saa vidt jeg véd, ikke hidtil nydt den Ære at blive omtalt paa Tryk, og dog er den af ret anseelig Alder og har en læselig Indskrift; men det var i mange Aar ikke let at komme til den.

Jeg hørte i min Barndom fortælle, at den var bleven støbt til at være Stormklokke i Ribe Domkirke, sikkert er det imidlertid, at en Biskop i Ribe har ladet den støbe, og at den er bleven godt støbt.

Klokken, som endnu har en god Klang, og som for nogle Aar siden kom til at flytte op i et nyt Taarn, er 30 Tommer høj, dens Omkreds er 60 Tommer foroven og 120 Tommer forneden; Formen ligner Fig. 4 i Kirkehistoriske Samlinger 3. R. 4. B. S. 177.

Omkring Klokkens øverste Rand findes i Minuskler følgende Indskrift, som staar i 2 Linier:

anno + domini + mdiiii + ihesus + nasareus + rex +
iudeorum + biscop + iver + lod + migh + stobe + gud +
til + lof + amen +

+ alpha + et + o + deus + homo + principium + et +
finis + o + rex + glorie + Xpe + veni + cum + pace +
anna + hedher + iech + +

4.

Præsten Jens Nielsen Høstmarks »Testamente«.

For adskillige Aar siden fik jeg af nu afdøde Gaardejer Anders N. Bundsgaard i Vester Gjesten foræret et Manuskript, som indeholder den nævnte Præsts »Testamente«, der er forfattet dels af Degnen, sagtens den Søren Olsen, som har sat sit Navn under det, dels af Præsten selv. Testamentet, som formentlig ikke er uden Interesse, lyder (med nogen Forandring af Retskrivningen) saaledes:

Efter den i Livet højt elskede, nu hos Gud sl., min og disse tvende dyrekøbte Jesu Menigheders forhenværende værdige og tro Lærer, velærværdige Hr. Jens Høstmark, hans til mig under Forsegling og nu ved hans dødelige Bortgang af hans dyrebare og elskværdige Jomfru Datter Cathrine Dorothea Høstmark mig leverede og af ham selv forfattede hellige skriftlige Beretning om hans Livs Begyndelse, det[s] Fremdrag og

Ende har jeg herved den ikke aleneste for den høje dybt-sørgende Familie selv, men endogsaa for den hele sørgelige Forsamling, som i Dag har bevist vores afdøde den sidste Ære at ledsage ham til hans Sovekammer og Hvilested, at renskrive samme saaledes.

Det er eder, mine kjære Menigheder, alle bevidst det at være en gammel Skik og Sædvane, at vore afdødes Liv og Vandring bliver oplæst og tilkjendegivet for de efterlevende. Sligt synes mig ikke kan ske ved nogen bedre end ved den afdøde selv, imedens han endnu er i Live. Dette har opmuntret mig til i Dag sidste Gang at tale skriftlig med eder og ved samme at give eder en kort Efterretning om, naar den gode Gud førte mig ind i Verden, hvorledes hans Omgang og Førelse har været med mig her i Verden, og hvorledes han har ført mig ud af Verden.

1732 d. 27. Febr. var den Dag, da jeg første Gang fik denne Verdens Lys at se i Scholborg¹⁾ Præsteg., hvor min Fader, Hr. Niels Høstmark, var Præst, min dyrebare og be-naadede Moder var Cathrine Dortha Lausen, hvilke begge forlængst ere herfra ved Døden bortkaldte. Fra Ungdommen holdt mine Forældre Informator til mig og mine andre Søskende, som foruden mig vare 4 i Tallet. 1745 behagede det min kjære Fader at sætte mig til Somersted i Skolen under den brave og bekjendte Hr. Peder Wøldikes Undervisning, hvor jeg var indtil jeg 1749 kom til Alminde og der blev undervist af Hr. Niels Tøxen. Af ham blev jeg 1751 dimitteret som Student til det kjøbenhavnske Universitet. 1752 tog jeg Examen [i] Philosophien, og 1755 tog jeg Attestats eller 3die Examen.

I alle disse Aaringer erfarede jeg Guds besynderlige Om-sorg og Styrelse imod mig som et ungt Menneske. Jeg fandt ideligen, at han ved sin Aand rørte og arbejdede paa mit Hjærte. Men jeg maa med Hjærtens Vemodighed endog efter min Død bekjende, at jeg desværre imodstod hans forekom-mende og tilberedende Naade, hvorfor jeg ej heller fik hans iboende Naade at smage. Endelig 1755 døde min himmel-

¹⁾ D. e. Skodborg (udtales: Skoldborg).

sindede Moder, hvis Støv jeg ærer og kysser, fordi hun fra Ungdommen af holdt mig til at frygte Gud og elske min Frelser; hendes dødelige Bortgang var et Middel, hvorved Guds Aand ret rørte mit Hjærte og bragte mig som et ungt Menneske til nogenledes Eftertanke om min egen Dødelighed, om Verdens Forfængelighed, om den forestaaende salige Evighed, som er beredt for de sande troende. Ved disse Tings Betragtninger dannede Gud mit Hjærte til det, som han efter sit Forsyn havde i Sinde at bruge mig til, da han i Aaret 1759 behagede at kalde mig her til Menighederne at være eders Lærer og Ledsagere; til den Ende blev jeg samme Aar 1759 d. 28. Novbr. i Ribe af den daværende dyrebare og i hele Stiftet uforglemmelige Biskop Brorson ordineret og indviet til at være Præst og derpaa samme Aar d. 19. Decbr. indsat af Hr. Magister og Provst Winther i Nagbølle til at være Præst for disse Menigheder [Andst-Gjesten]. Her maa jeg falde i Forundring over Guds Veje og forunderlige Førelse med mig, at jeg som et ungt Menneske blev paalagt saa stort og vigtigt Arbejde, at jeg selv, som kuns havde liden Indsigt i Guds Veje, nu blev befalet at vise eder, saa mange 100de, Vejen til Himmelen og en evig Salighed.

Dog, Herrens Navn være lovet, som stedse har ladet sin Kraft til denne Time været kjendt i min Skrøbelighed. Ak, at jeg nu i denne Time, da dette oplæses for eder, maa finde og se mange hos Gud, som have bevaret Ordet i rene og smukke Hjærter og deraf høste Frugt i den salige Evighed.

Nu havde min Frelser da ført mig til eder som Lærer og Præst, men 1765 behagede Gud og at føre mig ind i Ægteskab med Jomfru Amalie Stelvagen, en Datter af Hr. Lieutenant Stelvagen i Colding. Ved hende gav Gud mig 3de Børn, en Søn Niels og 2de Døtre, navnlig Cathrine Dorthea og Lovi[s]je, af hvilke den sidste forlængst er indkaldt i Himmels Glæde, de 2de første efterleve og nok i Dag se mig, deres Fader, bæres til Graven. Ved denne dyrebare Ægtefælle havde Gud glædet mig, men denne min Glæde varede kuns kort, thi 1770 d. 25. April behagede det Gud at forandre vores Glæde til Sorg, da han ved Døden borttog en elskværdig Kone fra mig og en trofast Moder fra mine Børn.

Men dette Tab oprejste Gud igjen, da han 1771 d. 15. August gav mig en anden Ægtefælle, navnlig Jomfru Ide Johanne Rogets Datter, af ny. Nu begyndte vores Glædes Sol paa ny at skinne, men og dette varede ej heller uden kort, da kom atter mørke Sørgeskyer over mig og mit Hus, idet Gud behagede at bortkalde ved Døden denne min bedste Ven og dyrebare Hustru, hvorudover vi atter bleve iførte Sørgeklæder, og Taarerne fløde os paa Kinderne. Se, saa forunderlig fører Gud sine Børn her i Verden, saa forunderlig fører og har han og ført mig! Dette maa jeg dog bekjende, at borttog han min Øjenslyst, min Verdenslyst, saa blev dog Gud alle Tider min Hjærtens Trøst i al paakommende Nød og Bedrøvelse, thi efter min dyrebare Kones dødelige Bortgang har Gud dog stedse med sin Naade, Omsorg og faderlige Hjælp været hos mig, saa jeg til denne Tid maa bekjende og udbryde: Herrens Navn være lovet!

Se, mine kjære Menigheder, her have I et lidet Udkast af mit Levnets Førelse. Hvorledes, paa hvad Maade og hvad Tid Gud vil kalde mig ud af Verden, maa andre, som overleve mig, give Underretning om.

Dette skrives under stor Smerte, maaske jeg dette Øjeblik finder Dødsens Brod i mit Legeme, jeg maa altsaa slutte. Jeg omfavner eder alle, mine kjære Brødre og Søstre, og siger eder, kjære Sognefolk, det sidste Farvel. Lever vel til Sjæl og Legeme, tænker paa mine Ord og Formaninger, afstaar fra Synden, som gjør Skilsmisse imellem Gud og eder!

I, mine kjære Confirmations-Børn, og som elske vor kjære Frelser, strider Troens gode Strid! Vaager, beder og værer tro indtil Enden, at I kunne faa Livsens Krone! Tak for eders Kjærlighed imod mig! Tak for eders kjærlige Samtale med mig! Jeg som Præst forlader eder, men Jesus, vores Ypperstepræst, skal aldrig forlade eder, saa længe I ikke forlade ham! Dette er og bliver den sidste Gang jeg taler til eder her i dette Liv, men i Himmelen skulle vi engang vedtales, ak, at dette maa ske med Glæde!

Farer vel! Farer alle vel! Se, jeg dør, men Herren skal være med eder! Amen.

*

*

*

Hvad nu tilsidst angaar vores sl. afdødes Udgang af Verden, da har han i nogle Aar mærket Dødsens Forbud i et brøstfældigt Legeme, men nu i en Tid af 16 Uger og derover bestandig været syg, indtil det endelig behagede Livsens og Dødsens Herre afvigte 15de Januar¹⁾ om Aftenen Kl. 10 ved en sød og rolig Død at hjemkalde ham til hans himmelske Riges Herlighed, efter at han her havde levet 61 Aar mindre [end] 5 Uger og 6 Dage og været Præst for disse Guds Menigheder i 33 Aar og 3 Uger og 5 Dage. Gid hans Dyder være indpræntede i vore Hjærter, gid hans exempl. salige Formaninger virke paa os efterladte efterlevende, at vi alle, hver efter sin Stand, naar vi engang skulle aflægge Regnskab for vor Husholdning, kunne vente at høre denne glade Røst, han ved sin salige Afsked fra Verden fik at høre: Vel dig, du fromme og tro Tjener, du har været tro over det lidet, jeg vil sætte dig over meget, gak ind til din Herres Glæde!

* * *

1759 d. 19. Decbr. blev han indsat af Hr. Magister og Provst Winther i Nagbølle med disse Ord: Beder derfor Høstens [Herre], at han sender tro Arbejdere i sin Vingaard.

* * *

Efter at han nu har arbejdet i disse tvende Guds Menigheder som en tro Lærer i 33 Aar og 3 Uger og 5 Dage, og har han selv overleveret Hr. Provst Kasbiere²⁾ disse Ord til Text, som Evangelisten Joh. har skrevet: Men nu gaar jeg hen til den, som mig udsendte, og ingen af eder spørger mig: hvor gaar du hen?

¹⁾ 1793.

²⁾ Provst Kastbjerg i Lejrskov (var en Broder til Præsten Kastbjerg i Grindsted).